
Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ. ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ, ΚΥΚΛΗΣΗ, ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ

«Συσσωρεύετε, συσσωρεύετε! Αυτά λένε οι νόμοι και οι προφήτες!»
Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμ. Ι, σελ. 616

«Το κεφάλαιο μπορεί να νοηθεί μόνο σαν κίνηση και όχι σαν ένα πράγμα που ηρεμεί»
Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, τόμ. ΙΙ, σελ. 103

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Επανάληψη βασικών σημείων Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας Ι.
2. Από τις αξίες στις τιμές παραγωγής. Ζητήματα θεωρητικής και εμπειρικής συζήτησης.
3. Η μαρξική θεωρία για τον ανταγωνισμό και η σχετική μαρξιστική συζήτηση.
4. **Η συσσώρευση, η κύκλιση και η περιστροφή του κεφαλαίου.**
5. Το εμπορικό και το τραπεζικό κεφάλαιο.
6. Η συζήτηση γύρω από την παραγωγική και τη μη παραγωγική εργασία. Μαρξικές κατηγορίες και Εθνικοί Λογαριασμοί.
7. Η αναπαραγωγή του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου.
8. Ο νόμος της Πτωτικής Τάσης του Ποσοστού Κέρδους και η σχετική συζήτηση.
9. Η μαρξιστική συζήτηση γύρω από τα αίτια της καπιταλιστικής κρίσης.
10. Ο καθαρός κοινωνικός μισθός στην Ελλάδα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Για συσσώρευση:

- Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τόμ. Ι, Σύγχρονη Εποχή:

Εισαγωγή 7^{ου} μέρους (σελ. 584-585),

Κεφ. 21 (σελ. 586-599),

Κεφ. 22, παραγρ. 1 (σελ. 600-609),

Κεφ. 23, παραγρ. 1-4 (σελ. 634-671),

Κεφ. 24, παραγρ. 1,6 και 7, σελ. 738-741, 774-785 και 785-788.

Για κύκληση-περιστροφή:

- Κ. Μαρξ, *Το Κεφάλαιο*, τόμ. ΙΙ, Σύγχρονη Εποχή:

Κεφ. 1, σελ. 23-24 και 46-55 [μέχρι «...σαν μεγαλωμένη, αυξημένη χρηματική αξία»].

Κεφ. 5 (σελ. 119-126),

Κεφ. 6 (σελ. 127-149),

Κεφ. 7 (σελ. 150-153),

Κεφ. 8, παράγρ. Ι (σελ. 154-165),

Κεφ. 13 (σελ. 235-244),

Κεφ. 14 (σελ. 245-253) και

Κεφ. 16, παραγρ. Ι και ΙΙΙ (σελ. 292-294 και 312-318).

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Τι είναι η «συσσώρευση» του κεφαλαίου και από ποιους παράγοντες καθορίζονται οι διαστάσεις της;
2. Τι είναι η «οργανική σύνθεση του κεφαλαίου» και πώς συνδέεται με το μισθό εργασίας και τη δημιουργία ενός «βιομηχανικού εφεδρικού στρατού εργασίας»;
3. Ποια είναι η «ιστορική τάση της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης»;
4. Ποιος ο ρόλος της κύκλισης και της περιστροφής του κεφαλαίου στην αξιοποίηση του;

-
1. Τι είναι η «συσσώρευση» του κεφαλαίου και από ποιους παράγοντες καθορίζονται οι διαστάσεις της;

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΛΕΟΝΑΣΜΑΤΟΣ ...

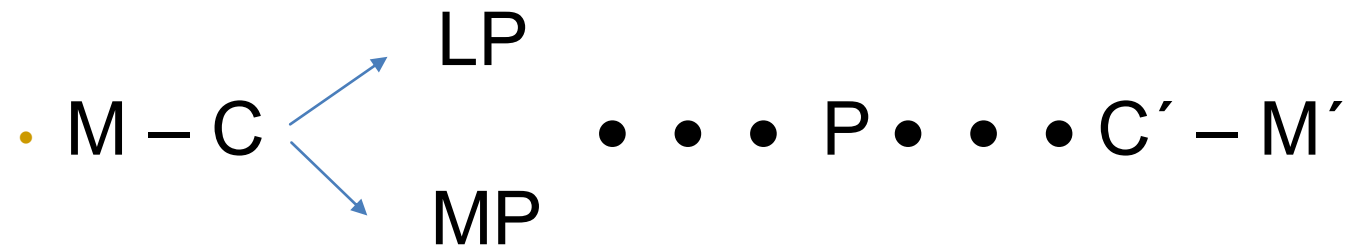
... πριν τον καπιταλισμό:

... στον καπιταλισμό:

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

- Το προτσές της παραγωγής (αξίας και υπεραξίας) δεν είναι μία απομονωμένη πράξη αλλά επαναλαμβάνεται άένα:
 ➔ είναι δηλαδή προτσές αναπαραγωγής.

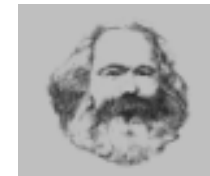
Η ΑΠΛΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

$$\begin{aligned} 1^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \\ 2^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \\ 3^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \\ 4^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \\ 5^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \\ 6^{\text{η}} \text{ περίοδος: } & 800c+200v+200s = 1200 \end{aligned}$$

«η απλή συνέχεια του προτσές της παραγωγής, ή η απλή αναπαραγωγή, ύστερα από μία μικρή ή μεγάλη περίοδο μετατρέπεται αναγκαστικά κάθε κεφάλαιο σε συσσωρευμένο κεφάλαιο ή σε κεφαλαιοποιημένη υπεραξία»

«Σαν περιοδική προσαύξηση της αξίας του κεφαλαίου, ή σαν περιοδικός καρπός του λειτουργούντος κεφαλαίου, η υπεραξία αποκτάει τη μορφή ενός εισοδήματος που πηγάζει από το κεφάλαιο»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΛΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. Ο μισθός εργασίας προέρχεται από την αξία που έχει παραγάγει ο ίδιο ο εργάτης και η οποία έχει μετατραπεί σε υπεραξία.
2. Η βάση της περιουσίας δεν είναι η εργασία αλλά η ιδιοποίηση ξένης εργασίας.
3. Η ατομική κατανάλωση του εργαζόμενου αποτελεί –πέραν της παραγωγικής κατανάλωσης του- στοιχείο της παραγωγής και αναπαραγωγής του κεφαλαίου.
4. Μαζί με την απλή αναπαραγωγή του κεφαλαίου, αναπαράγονται σε σταθερές διαστάσεις και α) οι αξίες, β) το φυσικό προϊόν, γ) οι σχέσεις παραγωγής.

Η ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

- Υποθέτοντας 100% βαθμό εκμετάλλευσης & σταθερή τεχνολογία (δηλαδή σταθερή σχέση $c/v=4$) έχουμε:

1^η περίοδος: $8.000c + 2.000v + 2.000s = 12.000$

2^η περίοδος: $9.600c (8.000+1.600) + 2.400v (2.000+400) + 2.400s = 14.400$

3^η περίοδος: $11.520c (9.600+1920) + 2.880v (2.400+480) + 2.880s = 17.280$

....

- **Συσσώρευση του κεφαλαίου:** Η μετατροπή της υπεραξίας σε κεφάλαιο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. «Η ιδιοκτησία σε παρωχημένη απλήρωτη εργασία παρουσιάζεται τώρα σαν ο μοναδικός όρος για τη σημερινή ιδιοποίηση ζωντανής απλήρωτης εργασίας σε διαρκώς αυξανόμενη έκταση. Όσο περισσότερα έχει συσσωρεύσει ο κεφαλαιοκράτης, τόσο περισσότερα μπορεί να συσσωρεύσει».
2. Στη *διευρυμένη* αναπαραγωγή αναπαράγονται *διευρυμένα* α) οι αξίες, β) το φυσικό προϊόν, γ) οι καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής.
3. Η *διευρυμένη* αναπαραγωγή προϋποθέτει να βρίσκονται στην αγορά α) πρόσθετη μάζα μέσων παραγωγής και β) πρόσθετες εργατικές δυνάμεις.

millionaire_think_ • Follow

New York, New York

When a man tells you that he got rich through hard work, ask him:
'Whose?'

— Don Marquis —

AZ QUOTES

Primitive accumulation

↑ Historical presupposition

Existence of capital and
labour-power as commodity

Capital $\left(\begin{array}{l} \text{Means of production} \\ \text{Means of livelihood} \\ \text{Money} \end{array} \right) \longleftrightarrow \text{Labour-power as commodity}$

↑ Theoretical presupposition

Capitalist production
process

Capital $\xrightarrow{\text{Production of surplus-value}}$ Surplus-value

↑ Theoretical presupposition

Accumulation process
of capital

Conversion of surplus-value into capital
= Production of capital from surplus-value
Capital $\xleftarrow{\text{Surplus-value}}$

ΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΚΑΘΟΡΙΖΟΥΝ ΤΙΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ

1. Με δεδομένη τη μάζα της υπεραξίας, η συσσώρευση εξαρτάται από τη σχέση ανάμεσα στην υπεραξία που καταναλώνεται και σε αυτήν που συσσωρεύεται.
2. Με δεδομένη αυτή τη σχέση, η συσσώρευση εξαρτάται από τη μάζα της υπεραξίας. Αυτή η μάζα αυξάνεται όταν αυξάνεται:
 - α) αυξάνεται ο **βαθμός εκμετάλλευσης** της εργατικής δύναμης («όλοι οι παράγοντες για την αύξηση του βαθμού εκμετάλλευσης είναι και παράγοντες αύξησης της συσσώρευσης»),
 - β) αυξάνεται ο **αριθμός των εργαζομένων**.
 - γ) αυξάνεται η **παραγωγικότητα της εργασίας**.
 - δ) μειώνεται η **αξία της εργατικής δύναμης**.

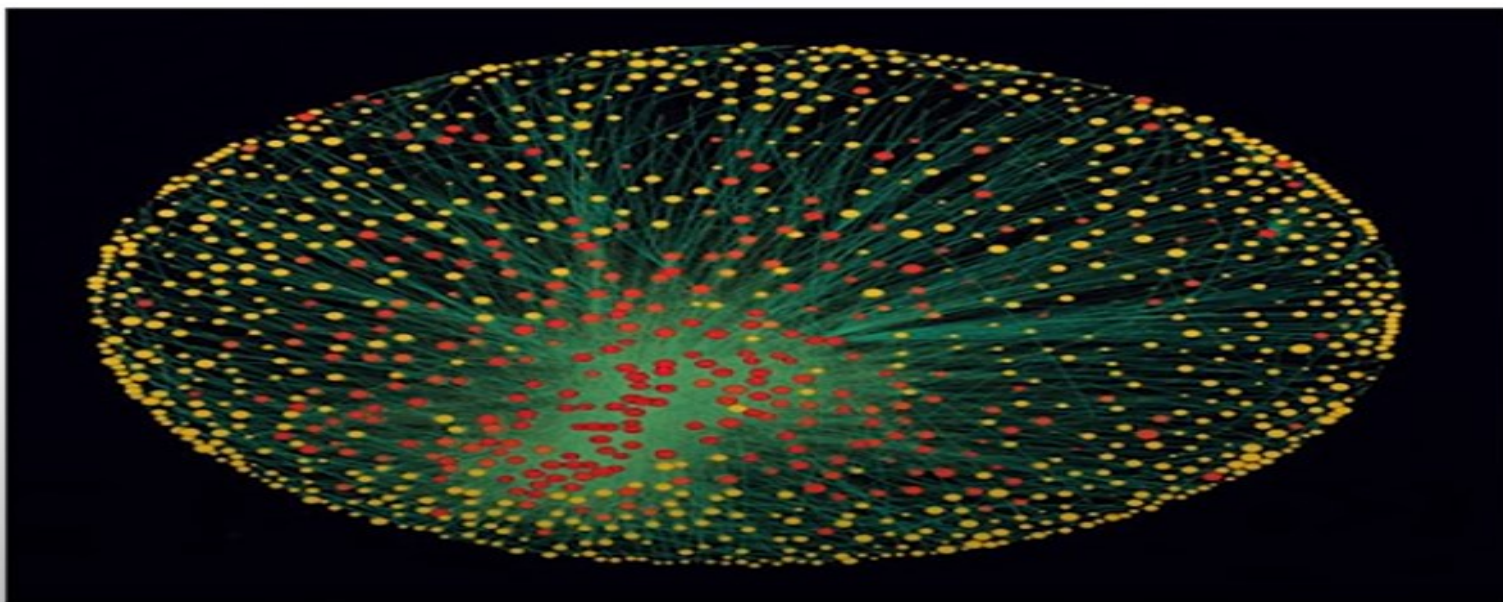
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ

	Συγκέντρωση (concentration)	Συγκεντροποίηση (centralisation)
Ορισμός	Αύξηση ατομικών κεφαλαίων με τη συσσώρευση	Συνένωση δύο ή περισσότερων ήδη υπαρχόντων κεφαλαίων
Όριο	Παραγμένη υπεραξία	Συνολικό κοινωνικό κεφάλαιο
Ταχύτητα αύξησης κεφαλαίου	Αργή	Γρήγορη

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ

Concentration and centralisation

A “super-entity” of 147 tightly knit companies – all of their ownership was held by other members of the super-entity – control 40 per cent of total corporate assets globally.

1318 companies appeared to collectively own through their shares the majority of the world’s large blue chip and manufacturing firms – the “real” economy – representing 80 per cent of global revenues.

Swiss Institute of Technology.

Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΜΕΝΑ ΤΡΟΦΙΜΑ

-
2. Τι είναι η «οργανική σύνθεση του κεφαλαίου» και πώς συνδέεται με το μισθό εργασίας και τη δημιουργία ενός «βιομηχανικού εφεδρικού στρατού εργασίας»;

Η σύνθεση του κεφαλαίου

Η τεχνική σύνθεση
του κεφαλαίου

Φυσική σχέση ανάμεσα στη **μάζα** των χρησιμοποιούμενων μέσων παραγωγής και στην **ποσότητα της εργασίας** που είναι απαραίτητη για τη χρήση τους.

Η αξιακή σύνθεση
του κεφαλαίου

Αξιακή (χρηματική) σχέση ανάμεσα στην χρηματική αξία του σταθερού κεφαλαίου και τη χρηματική αξία του μεταβλητού κεφαλαίου.

Η οργανική σύνθεση
του κεφαλαίου

Η **αξιακή** σύνθεση στο βαθμό που καθορίζεται από την **τεχνική** σύνθεση.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Έστω ότι:

t_1 : 10 μηχανές (αξίας 10€ εκάστη) + 5 εργαζόμενοι (με μισθό 100€ έκαστος).

t_2 : 14 μηχανές (αξίας 6€ εκάστη) + 6 εργαζόμενοι (με μισθό 120€ έκαστος)

Η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου είναι η κάθε φορά τεχνική σύνθεση κεφαλαίου όχι όμως σε φυσικούς αλλά σε αξιακούς όρους όπου σαν αξίες χρησιμοποιούνται οι αξίες της αρχικής περιόδου. Δηλαδή:

$$t_1: \text{τεχνική σύνθεση} = 10/5 = 2$$

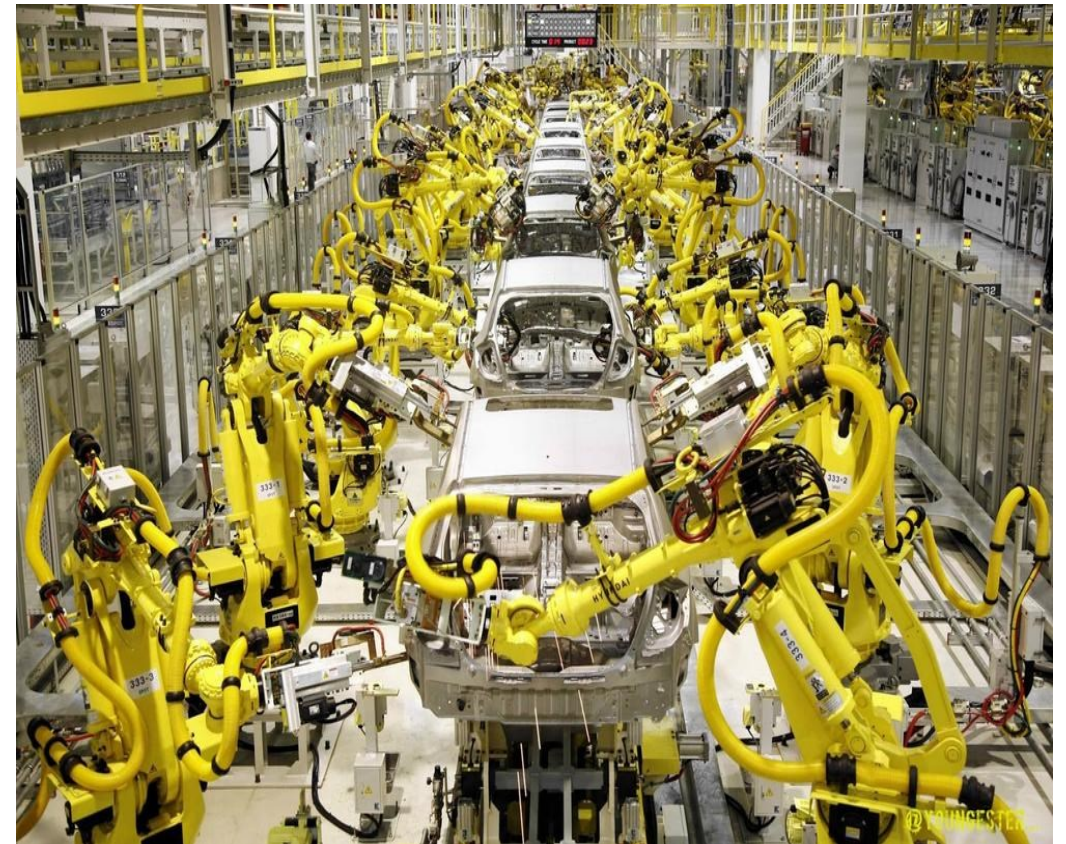
$$\text{αξιακή σύνθεση} = (10 \cdot 10) / (5 \cdot 100) = 100/500 = 0,2$$

$$t_2: \text{τεχνική σύνθεση} = 14/6 = 2,33$$

$$\text{αξιακή σύνθεση} = (14 \cdot 6) / (6 \cdot 120) = 84/720 = 0,11$$

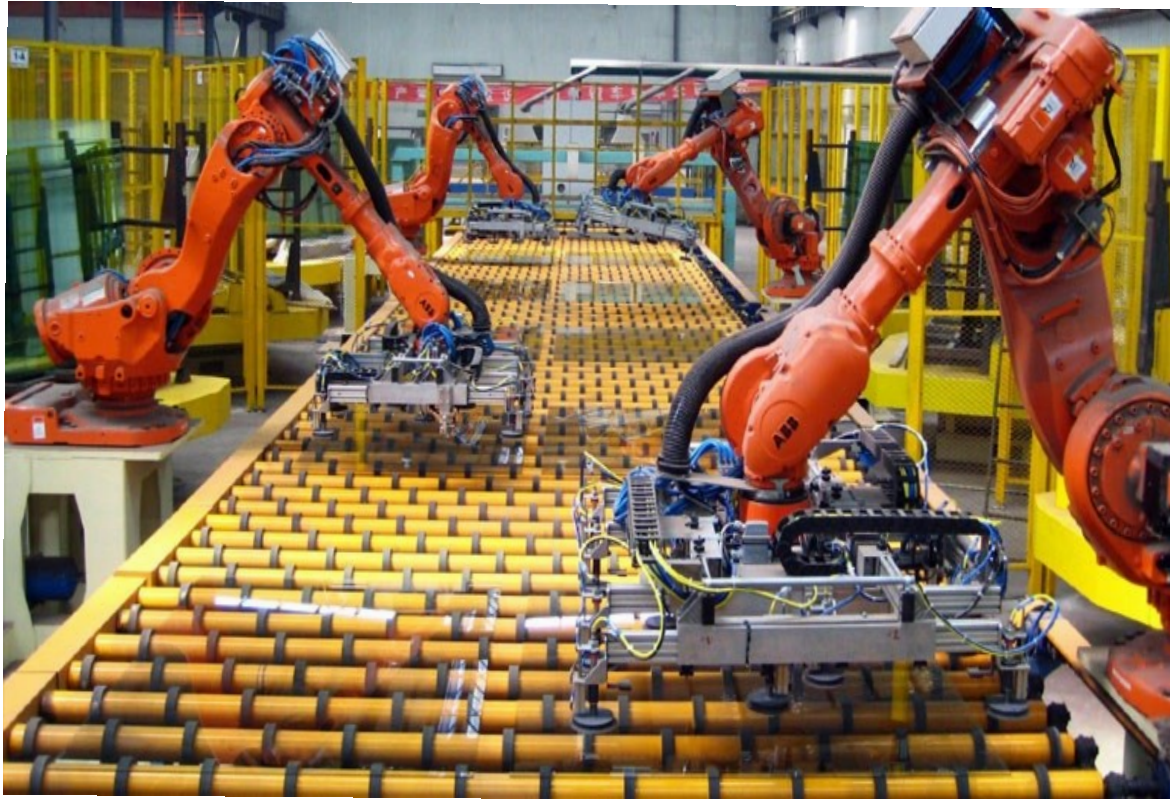
$$\text{οργανική σύνθεση} = (14 \cdot 10) / (6 \cdot 100) = 140/600 = 23.3$$

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΡΟΜΠΟΤ ΓΕΝΙΚΕΥΕΤΑΙ

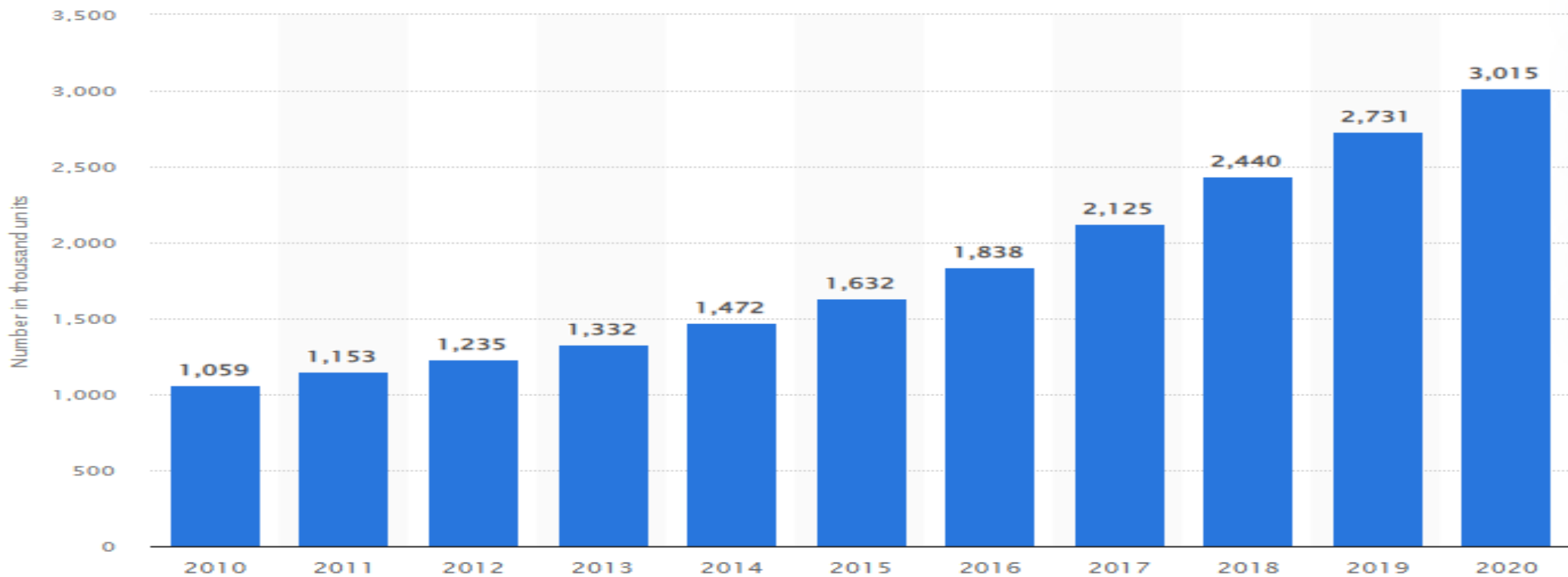
Changing Precision Technology Company (CPTC)

Chrysel Group

OPERATIONAL STOCK OF MULTIPURPOSE INDUSTRIAL ROBOTS WORLDWIDE FROM 2010 TO 2020

[Additional Information](#)

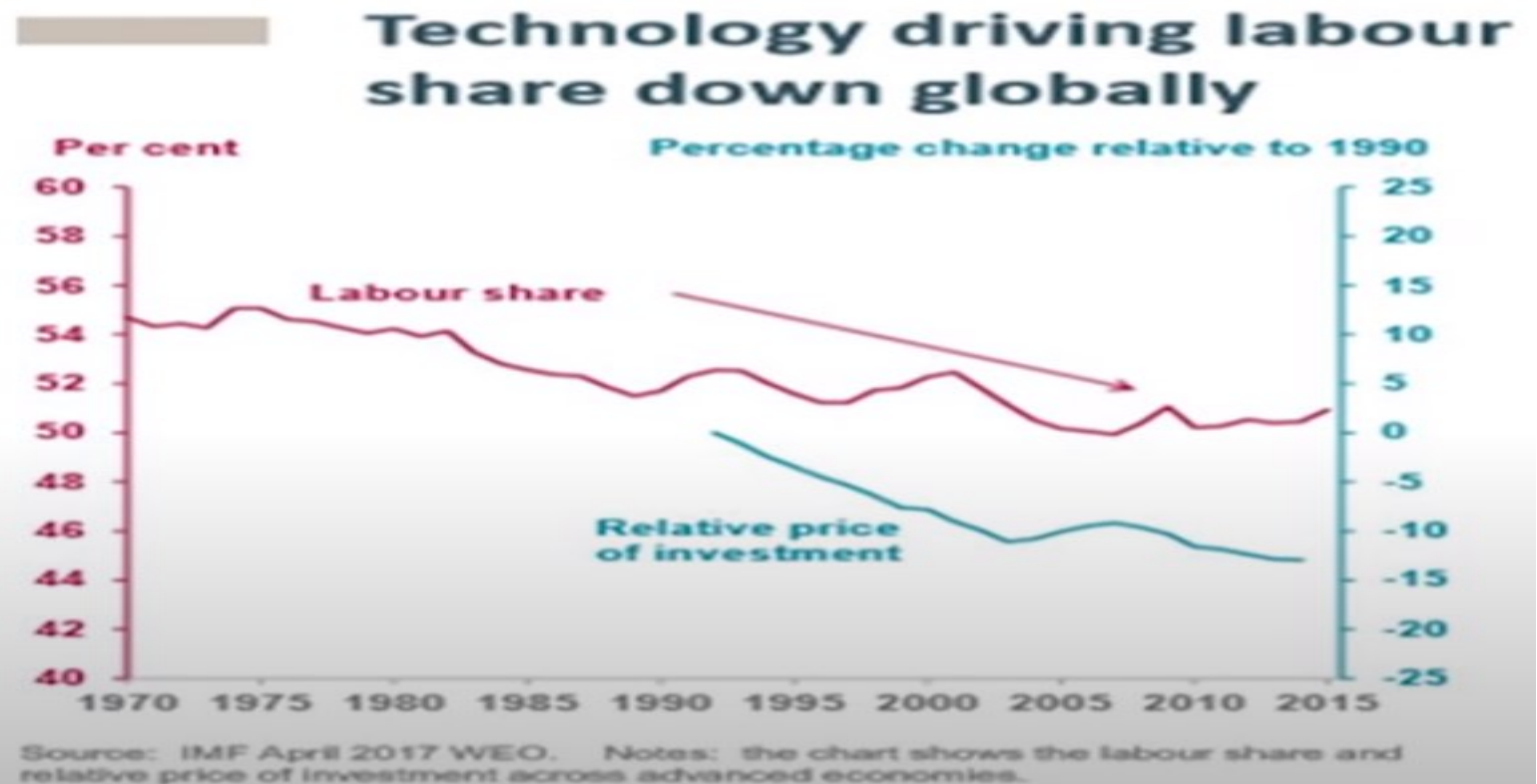
© Statista 2023

[Show source](#)

ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΓΜΕΝΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ

Technology and jobs

If you substitute platforms for textile mills, machine learning for steam engines, Twitter for the telegraph, you have exactly the same dynamics as existed 150 years ago when Karl Marx was scribbling the Communist Manifesto.”
Mark Carney governor of the Bank of England

Η ΤΑΣΗ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ (1)

Markets Chart of the Day

Figure 5. Labor as % Costs

Source: Haver Analytics and Citi Research – US Equity Strategy

BUSINESS INSIDER

Η ΤΑΣΗ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ (2)

Rising organic composition

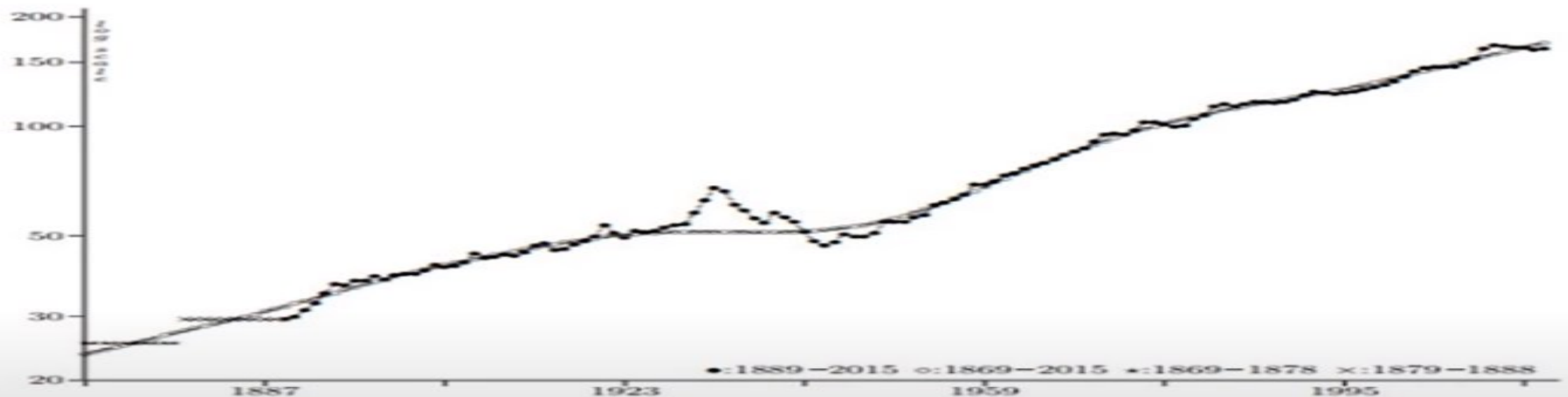
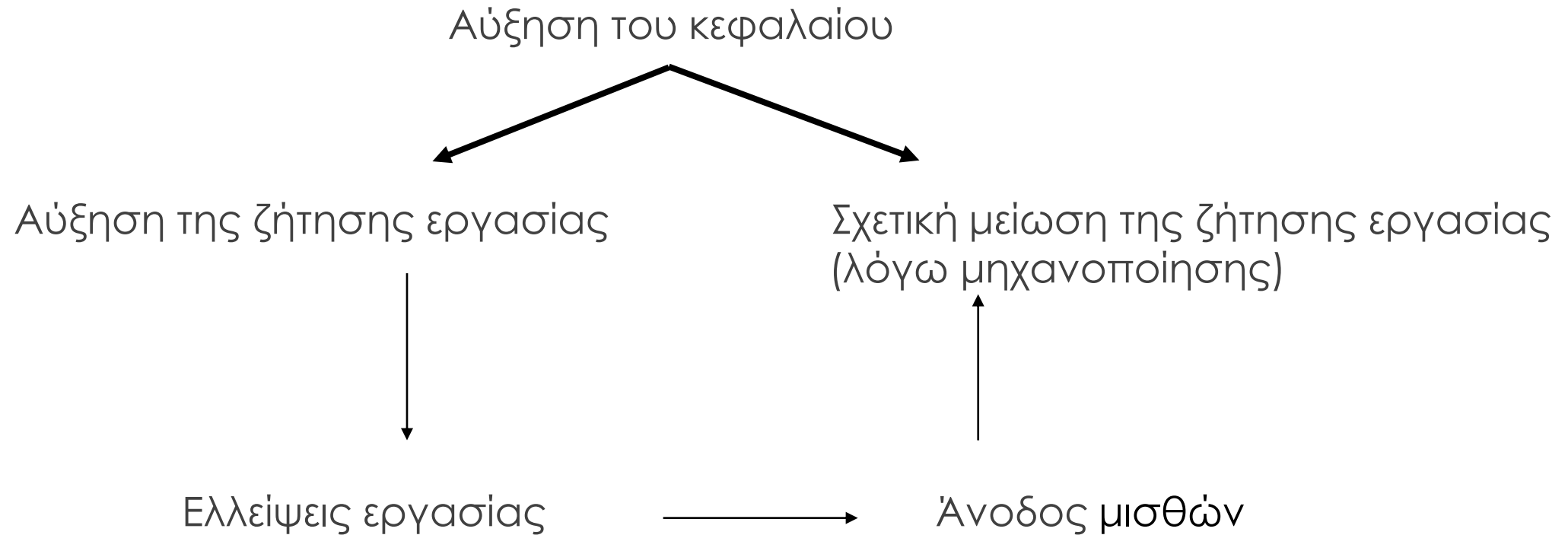

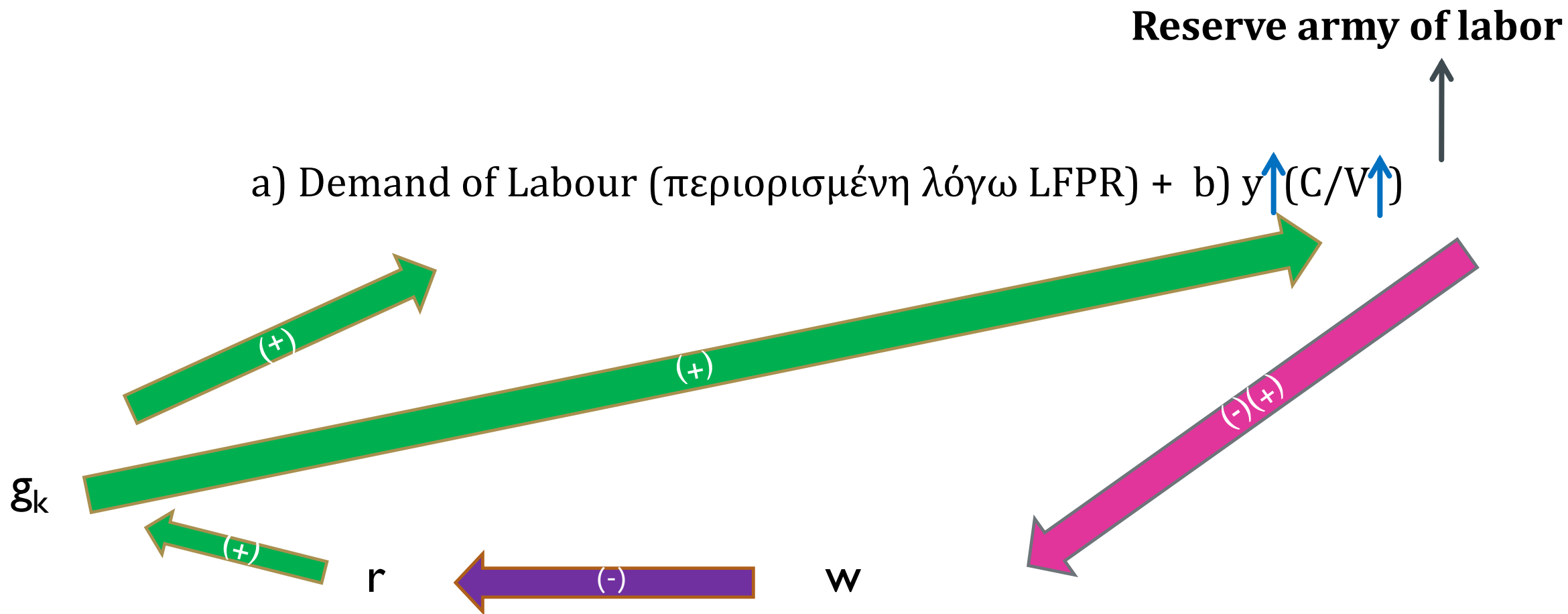
Figure 25: Fixed capital per worker (Thousands of constant 2009 dollars)
Source: G. Duménil and D. Lévy, 2016, *The historical trends of technology and distribution in the U.S. economy, Data and figures (1869-2015)*.

ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΙΣΘΟΙ

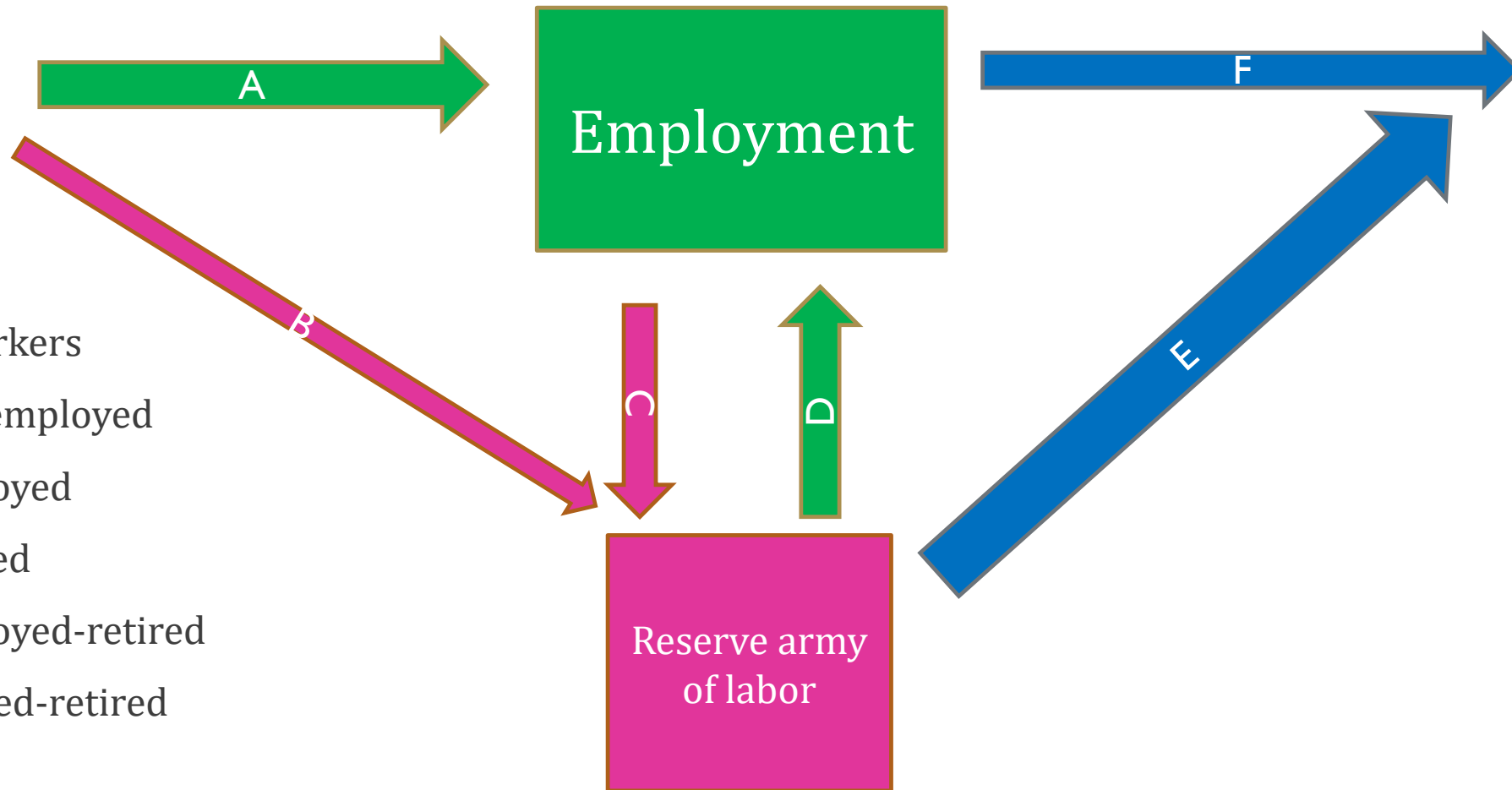

«Η άνοδος της τιμής της εργασίας κρατιέται λοιπόν μέσα σε όρια που όχι μόνο αφήνουν άθικτη τη βάση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος αλλά εξασφαλίζουν και την αναπαραγωγή του σε αναπτυσσόμενη κλίμακα».

RATE OF CAPITAL ACCUMULATION-PRODUCTIVITY-REAL WAGE AND RATE OF PROFIT

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΦΕΔΡΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

A=new workers

B=new unemployed

C=Unemployed

D=Employed

E=Unemployed-retired

F= Employed-retired

Ο ΣΧΕΤΙΚΟΣ ΥΠΕΡΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ

- **Σχετικός υπερπληθυσμός:** Πλεόνασμα εργατικού δυναμικού που δημιουργείται από το προτσές της συσσώρευσης με αυξανόμενη οργανική σύνθεση κεφαλαίου.
- **Μορφές σχετικού υπερπληθυσμού:**
 - α) Ρευστή
 - β) Λανθάνουσα
 - γ) Στάσιμη

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ

- «...όσο πιο μεγάλο είναι το εξαθλιωμένο στρώμα της εργατικής τάξης και ο βιομηχανικός εφεδρικός στρατός τόσο πιο μεγάλος είναι και ο επίσημος παουπερισμός (φτώχεια) (pauperization). Αυτός είναι ο απόλυτος, γενικός νόμος της καπιταλιστικής συσσώρευσης».
- «Η συσσώρευση πλούτου στον έναν πόλο είναι ταυτόχρονα συσσώρευση αθλιότητας, βασάνου εργασίας, σκλαβιάς, αμάθειας, αποκτήνωσης και ηθικής κατάπτωσης στον άλλο πόλο, δηλ. στην πλευρά της τάξης που παράγει το δικό της προϊόν με τη μορφή του κεφαλαίου».
- Αντίρροπες δυνάμεις (π.χ. brain drain, κατακτήσεις εργατικού κινήματος, άντληση υπεραξίας από το εξωτερικό).
- Απόλυτη και σχετική εξαθλίωση.

ΜΙΑ ΣΥΝΟΨΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ

1. Η οργανική σύνθεση του κεφαλαίου (C/V) αυξάνεται διαχρονικά. Αυτό συνεπάγεται αυξημένη συγκέντρωση και συγκεντροποίηση.
2. Η αυξανόμενη οργανική σύνθεση προκαλεί έναν εφεδρικό βιομηχανικό στρατό: «τεχνολογική ανεργία».
3. Το μέγεθος του εφεδρικού στρατού κυμαίνεται σε εξάρτηση με το ρυθμό συσσώρευσης.
4. Η ισχύς του νόμου έχει επιβεβαιωθεί εμπειρικά από πολλές έρευνες.

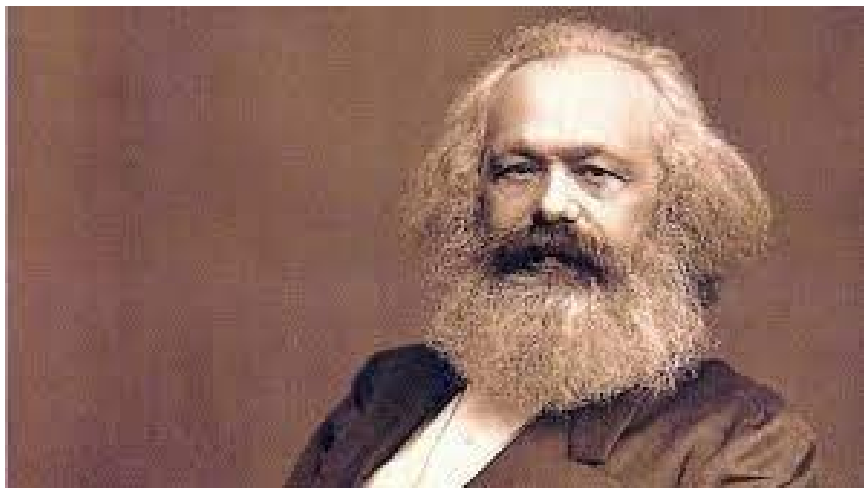
3. Ποια είναι η «ιστορική τάση της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης»;

Η ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

- «(...) η μετατροπή των ατομικών και κομματιασμένων μέσων παραγωγής σε κοινωνικά συγκεντρωμένα, επομένως η μετατροπή της μικροσκοπικής ιδιοκτησίας των πολλών σε μαζική ιδιοκτησία των λίγων, δηλ. η απαλλοτρίωση της μάζας του λαού αποτελεί την προΐστορία του κεφαλαίου».
- «(...) από τη στιγμή που ο κεφαλαιοκρατικός τρόπος παραγωγής στέκεται στα δικά του πόδια, από τη στιγμή αυτή αποκτούν μία νέα μορφή η παραπέρα κοινωνικοποίηση της εργασίας και η παραπέρα μετατροπή της γης και των άλλων μέσων παραγωγής σε μέσα παραγωγής που τα εκμεταλλεύονται κοινωνικά (...) Αυτός που είναι τώρα να απαλλοτριωθεί δεν είναι πια ο εργάτης που διευθύνει μόνο το νοικοκυριό του, αλλά ο κεφαλαιοκράτης που διευθύνει πολλούς εργάτες».
- «Κάθε κεφαλαιοκράτης σκοτώνει πολλούς άλλους κεφαλαιοκράτες. Χέρι-χέρι με αυτή τη συγκεντροποίηση, δηλ. με την απαλλοτρίωση πολλών κεφαλαιοκρατών από λίγους, αναπτύσσεται σε διαρκώς αυξανόμενη κλίμακα η συνεργατική μορφή του προτσές της εργασίας, η συνειδητή τεχνική εφαρμογή της επιστήμης, η σχεδιασμένη εκμετάλλευση της γης, η μετατροπή των μέσων εργασίας σε μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν μονάχα από κοινού (...) η περιπλοκή όλων των λαών στο δίκτυο της παγκόσμιας αγοράς και μαζί μ' αυτό ο διεθνής χαρακτήρας του κεφαλαιοκρατικού καθεστώτος».

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΤΑΣΗ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΣΣΩΡΕΥΣΗΣ

Η συγκεντροποίηση των μέσων παραγωγής και η κοινωνικοποίηση της εργασίας φτάνουν σε ένα σημείο, όπου δεν συμβιβάζονται με το κεφαλαιοκρατικό τους περίβλημα. Το περίβλημα αυτό σπάει. Σημαίνει το τέλος της κεφαλαιοκρατικής παραγωγής.
Οι απαλλοτριωτές απαλλοτριώνονται.

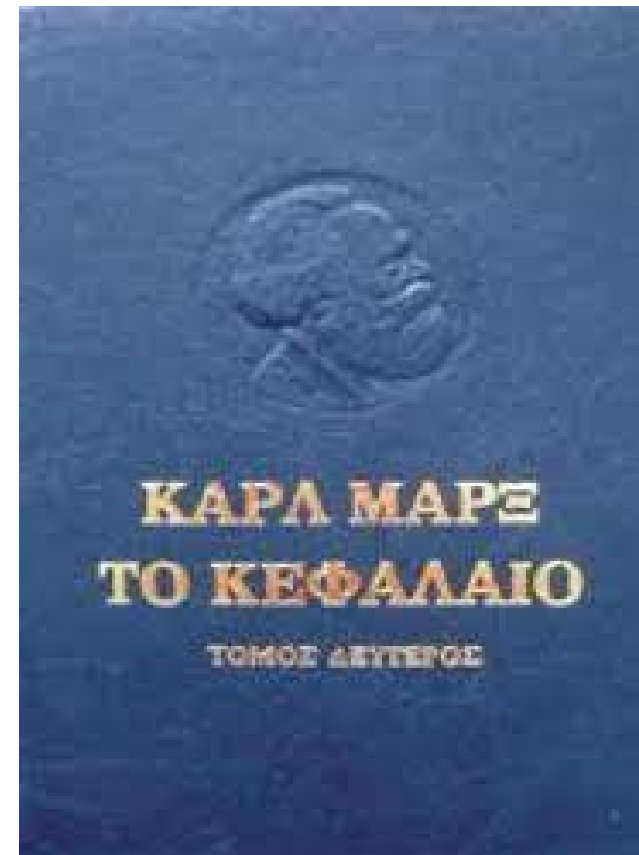
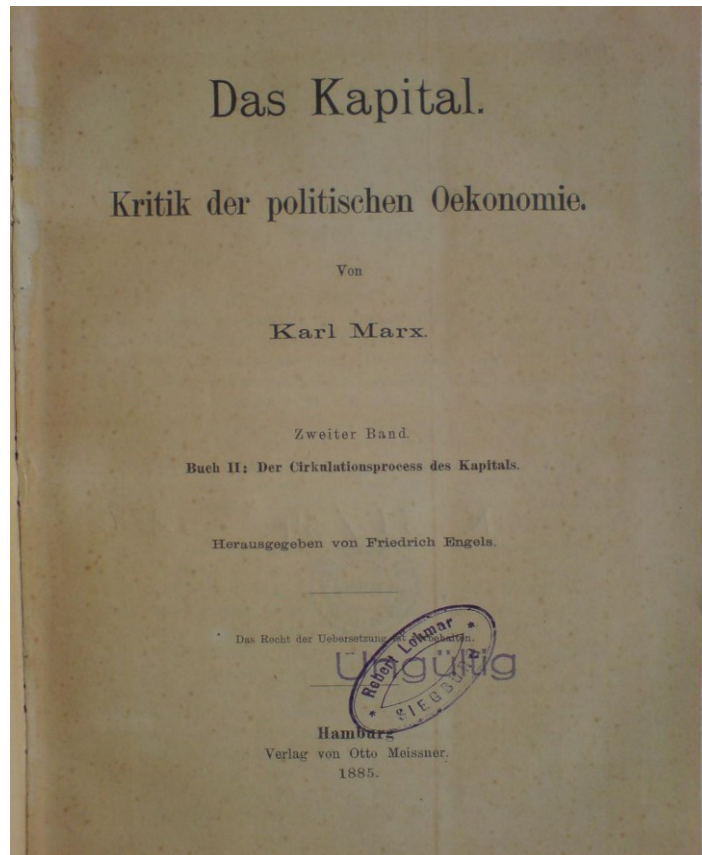

Η ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΤΩΝ...

-
4. Ποιος ο ρόλος της κύκλωσης και της περιστροφής του κεφαλαίου στην αξιοποίηση του;

Η ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ: ΚΥΚΛΗΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΟΦΗ

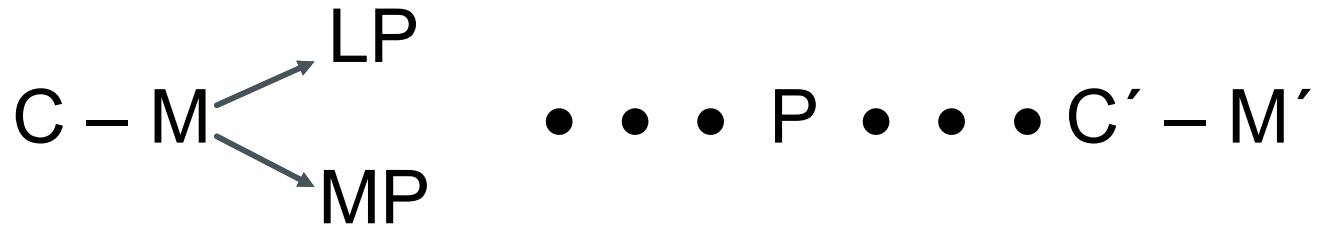
3 ΜΕΡΗ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Πρώτο Μέρος: Οι μεταμορφώσεις του κεφαλαίου και η κύκλιση τους.

Δεύτερο Μέρος: Η περιστροφή του κεφαλαίου.

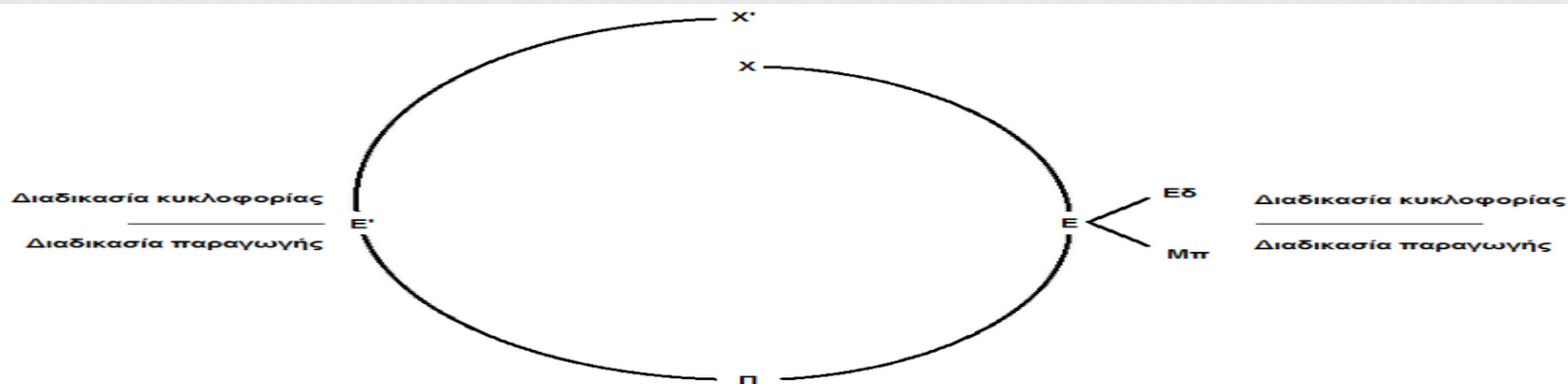
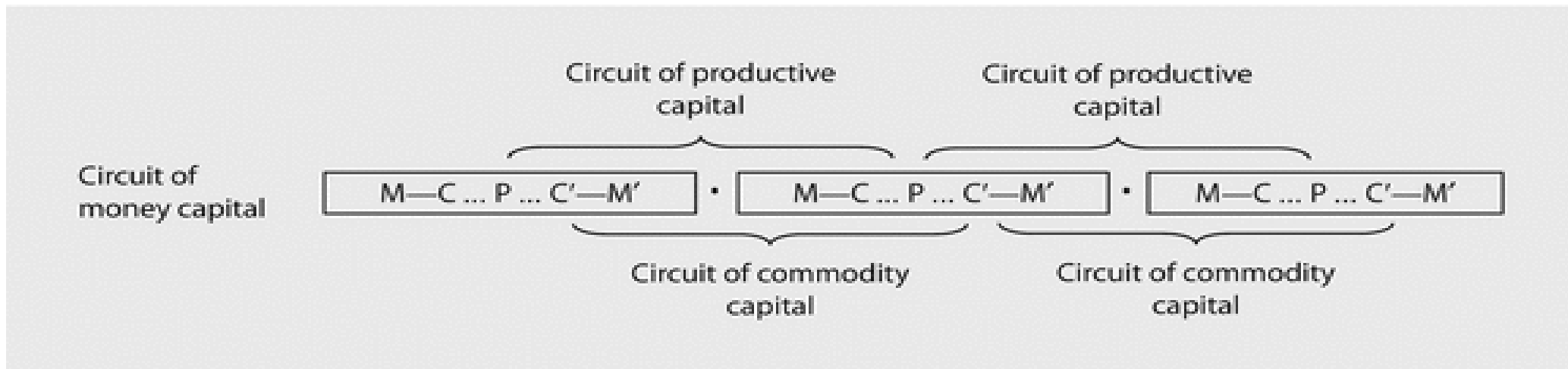
Τρίτο Μέρος: Η αναπαραγωγή και κυκλοφορία του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου.

ΤΑ ΤΡΙΑ ΣΤΑΔΙΑ ΤΗΣ ΚΥΚΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

1. Πρώτο στάδιο: $M - C$
2. Δεύτερο στάδιο: $\dots P \dots$
3. Τρίτο στάδιο: $C' - M'$

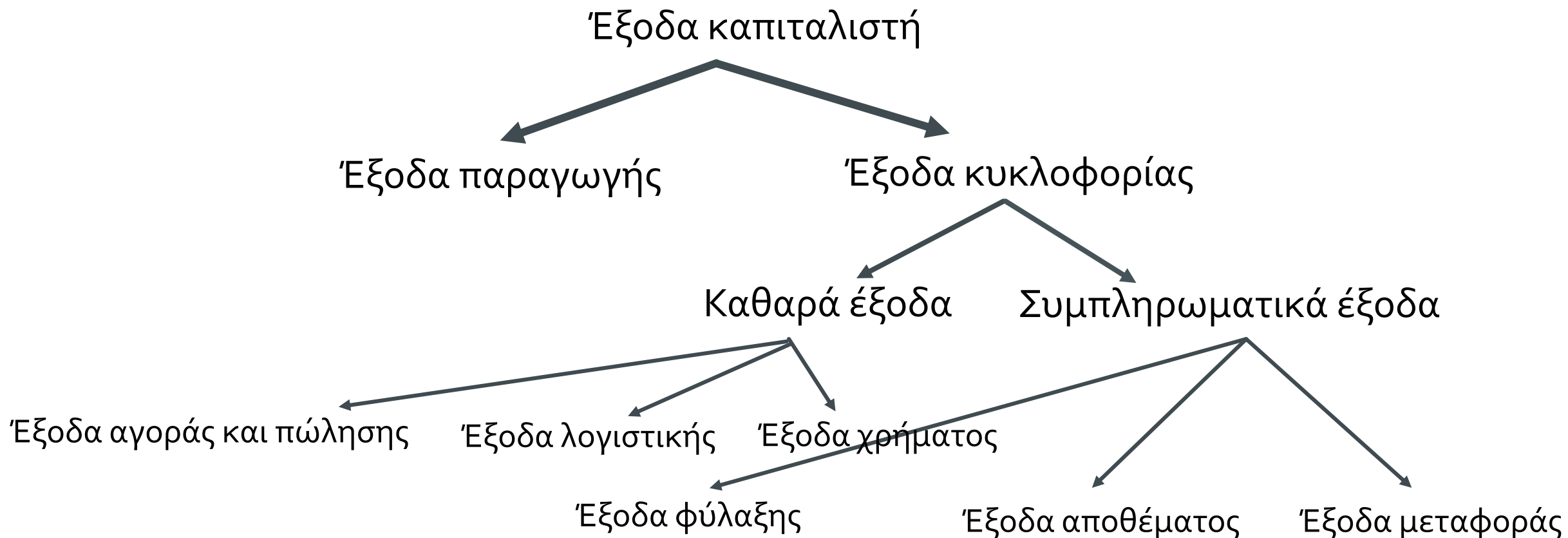
ΟΙ 3 ΚΥΚΛΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΥΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΟ «ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ»

1. «Το κεφάλαιο, που στην πορεία της συνολικής του κύκλωσης περιβάλλεται και αποβάλλει πάλι αυτές τις μορφές (...) είναι βιομηχανικό κεφάλαιο - η λέξη βιομηχανικό χρησιμοποιείται εδώ με την έννοια ότι αγκαλιάζει κάθε κεφαλαιοκρατικά οργανωμένο κλάδο παραγωγής».
2. «Υπάρχουν αυτοτελείς κλάδοι της βιομηχανίας όπου το προϊόν του προτσές παραγωγής δεν είναι ένα καινούργιο υλικό προϊόν, δεν είναι εμπόρευμα. Οικονομική σπουδαιότητα ανάμεσα σ' αυτούς έχει μόνο η βιομηχανία επικοινωνίας, είτε πρόκειται για την καθαυτό βιομηχανία μεταφοράς εμπορευμάτων και ανθρώπων, είτε πρόκειται απλώς για διαβίβαση πληροφοριών, επιστολών, τηλεγραφημάτων κλπ.»

Η ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ

ΠΑΓΙΟ-ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ VS ΣΤΑΘΕΡΟ-ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ (1)

Παραγωγικό κεφάλαιο

Σταθερό κεφάλαιο

Μεταβλητό κεφάλαιο

Μέσα εργασίας

Υλικά εργασίας

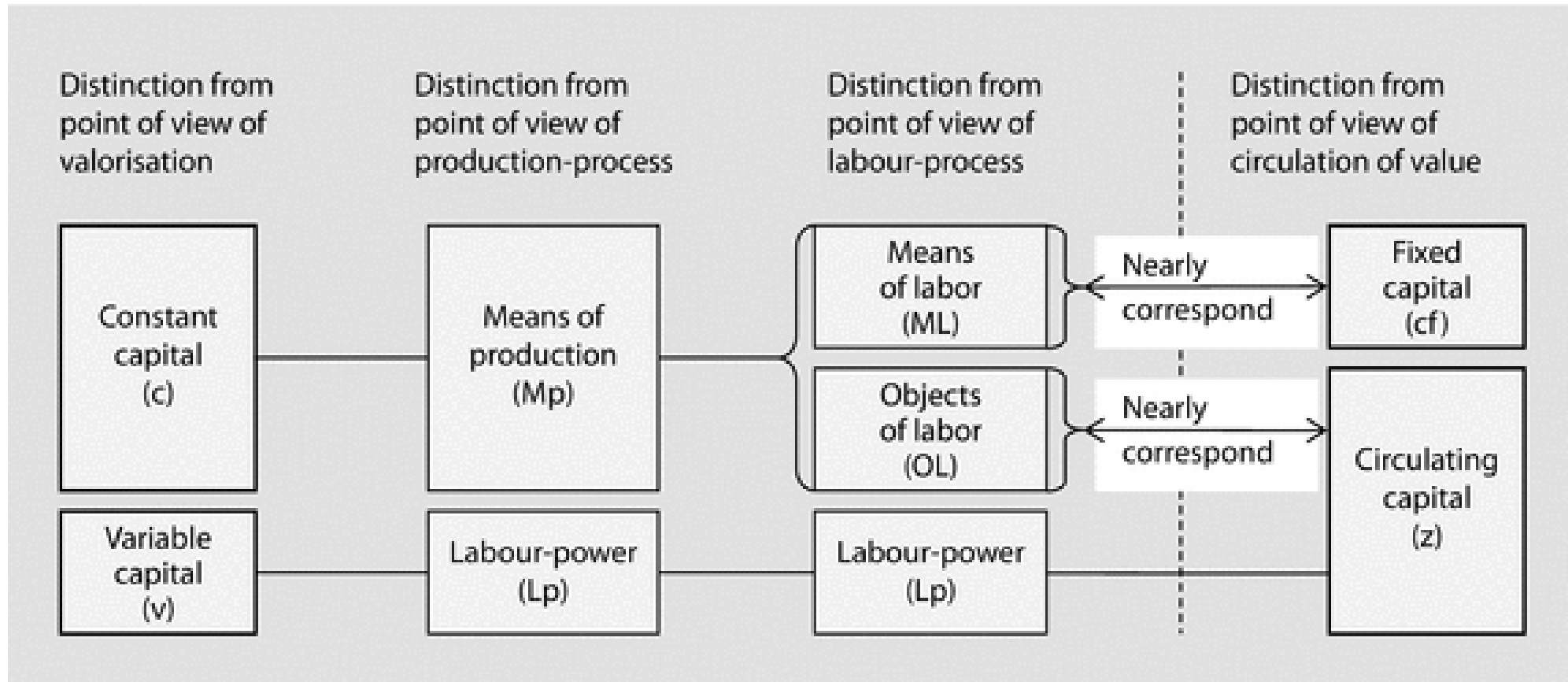
Εργατική δύναμη

Πάγιο κεφάλαιο

Κυκλοφοριακό κεφάλαιο

Παραγωγικό κεφάλαιο

ΣΤΑΘΕΡΟ-ΜΕΤΑΒΛΗΤΟ VS ΠΑΓΙΟ-ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΟ (2)

ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ «ΑΠΟΣΒΕΣΗ» ΠΑΓΙΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΑΘΕΡΗΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ ΕΠΙΠΛΩΝ

Έτη	Αρχική αξία	Συντελεστής απόσβεσης	Απόσβεση Χρήσης	Συνολικά αποσβεσμένη αξία	Αναπόσβεστη αξία
1	4.000	25%	1.000	1.000	3.000
2	4.000	25%	1.000	2.000	2.000
3	4.000	25%	1.000	3.000	1.000
4	4.000	25%	999,99	3.999,99	0,01*

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ Η ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ

- «Η κύκλιση του κεφαλαίου, οριζόμενη όχι σαν μεμονωμένη πράξη, αλλά σαν περιοδική διαδικασία, ονομάζεται περιστροφή του κεφαλαίου».
- **Χρόνος περιστροφής** = Χρόνος παραγωγής + Χρόνος κυκλοφορίας
- **Τρόποι μείωσης του χρόνου περιστροφής:**
 1. Μείωση του χρόνου παραγωγής (και κυρίως του χρόνου εργασίας): τεχνολογικές καινοτομίες, οργάνωση της παραγωγής.
 2. Παράταση εργάσιμης ημέρας και αύξηση εντατικότητας εργασίας.
 3. Μείωση του χρόνου κυκλοφορίας: ανάπτυξη μεταφορών, τηλεπικοινωνιών, οργάνωση εμπορίου, logistics.

ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΕΝΟΣ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ

Χρόνος παραγωγής = Περίοδος εργασίας + διαστήματα διακοπής εργασίας

Οι καπιταλιστές επιδιώκουν την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μείωση των αναγκαίων διακοπών εργασίας

$$\text{ΕΤΗΣΙΟ \%ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ} = \text{\%ΥΠΕΡΑΞΙΑΣ} * \text{ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΩΝ ΕΤΗΣΙΩΣ}$$

Κεφάλαιο Α

500 ευρώ
10 περιστροφές/χρόνο

$$\text{Ετήσιο \%υπεραξίας} = 100\% * 10 = 1.000\%$$

$$\text{Ετήσια μάζα υπεραξίας} = 500 * 10 = 5.000 \text{ ευρώ}$$

Κεφάλαιο Β

5.000 ευρώ
1 περιστροφή το χρόνο

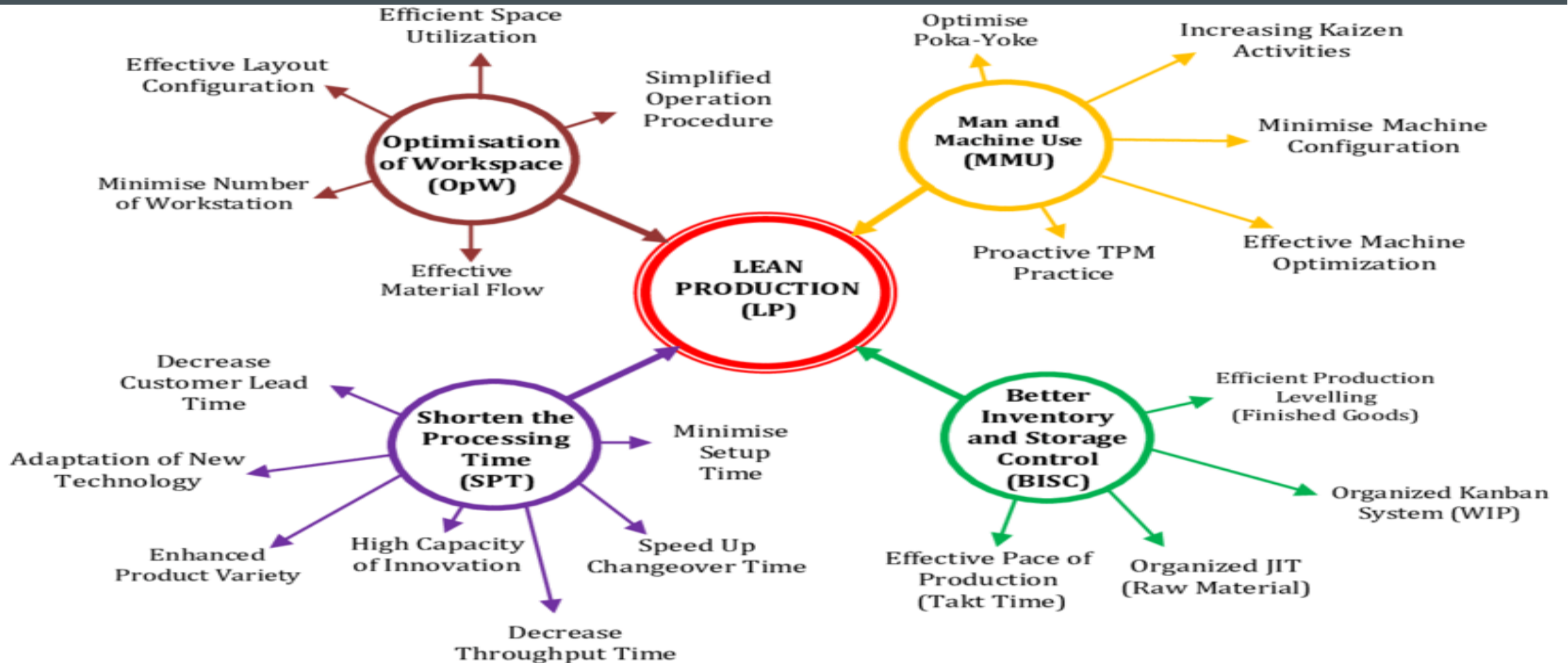
$$\text{Ετήσιο \%υπεραξίας} = 100\% * 1 = 100\%$$

$$\text{Ετήσια μάζα υπεραξίας} = 5.000 * 1 = 5.000 \text{ ευρώ.}$$

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΠΙΒΡΑΔΥΝΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ: Ο ΤΟΓΙΟΤΙΣΜΟΣ

ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ 4 ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ Η.Ρ. ΑΠΟ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΕΘΟΔΩΝ ΛΙΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1980

	Greeley	Fort Collins	Computer Systems	Vancouver
Inventory reduction	2.8 months	75%	75%	
Labor cost reduction	30%	15%		50%
Space reduction	50%	30%	33%	40%
WIP stock reduction	22 days to 1 day			
Production increase	100%			
Quality improvement		30% scrap, 79% rework	80% scrap	30% scrap & rework
Throughput time reduction		50%	17 days to 30 hours	
Standard hours reduction	50%			
No. of shipments increase				20%

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

1. Τι είναι η «συσσώρευση» του κεφαλαίου και από ποιους παράγοντες καθορίζονται οι διαστάσεις της;
2. Τι είναι η «οργανική σύνθεση του κεφαλαίου» και πώς συνδέεται με το μισθό εργασίας και τη δημιουργία ενός «βιομηχανικού εφεδρικού στρατού εργασίας»;
3. Ποια είναι η «ιστορική τάση της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης»;
4. Ποιος ο ρόλος της κύκλισης και της περιστροφής του κεφαλαίου στην αξιοποίηση του;